

Rapport 2012:22

Arkeologisk förundersökning

Kabel i rör vid Linghallen

RAÄ 153 och 164

Ågatan 42

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

AVDELNINGEN FÖR ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Kabel i rör vid Lingshallen

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Tidigare undersökningar i närområdet	5
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Resultat och tolkning	5
Referenser	7
Tekniska uppgifter	8

*Omslagsbild: Porträttmedaljongen föreställande Per Henrik Ling pryder Lingshallens östra fasad.
Foto Ann-Charlott Feldt, Östergötlands museum.*

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
AVDELNINGEN FÖR ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

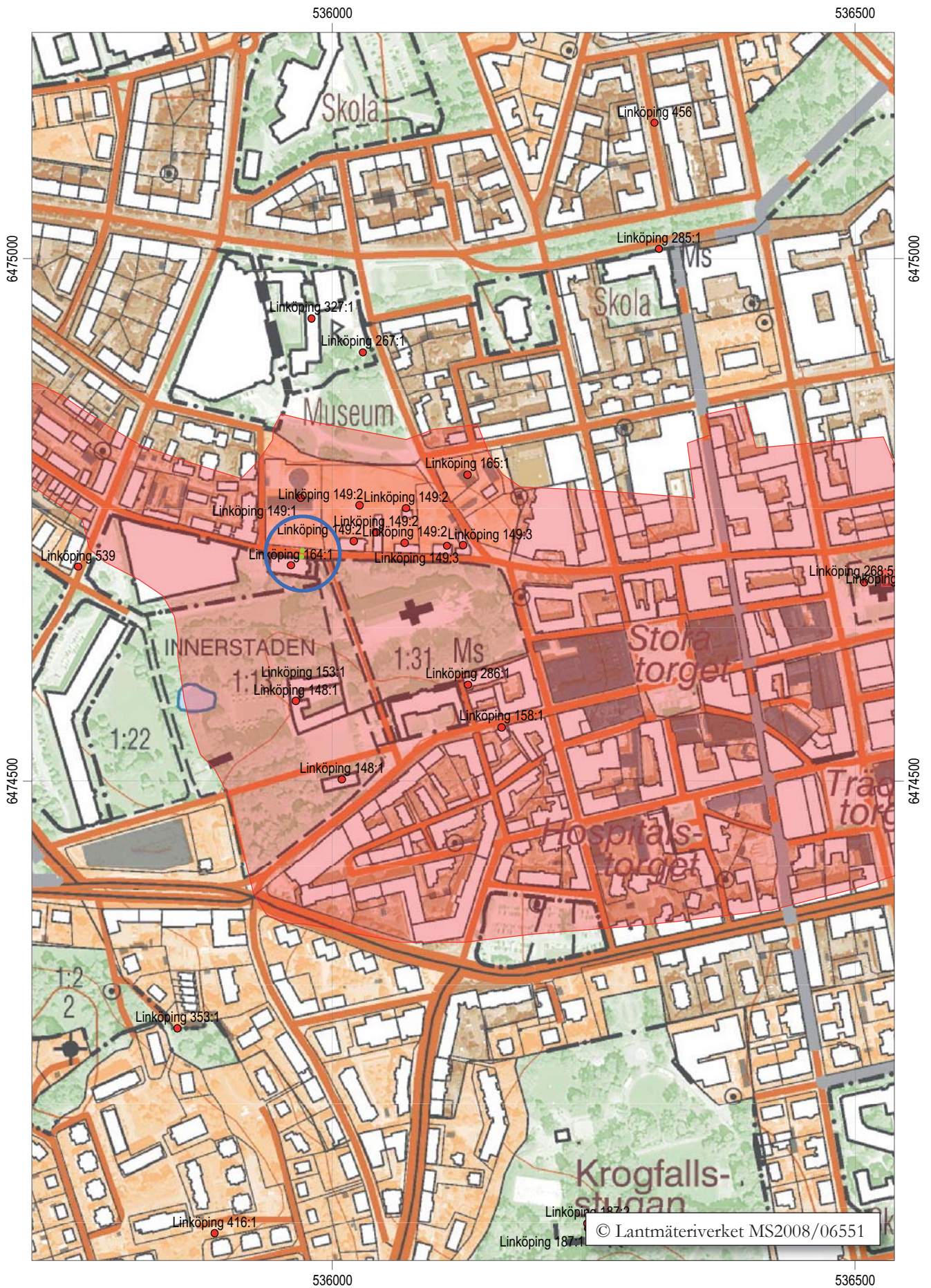
Sammanfattning

I samband med ledningsdragning vid Ågatan 42 i Linköping utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Två mindre schakt öppnades, ett 2,0 x 1,5 m stort på Ågatans södra sida i anslutning till Lingshallen och ett 1,2 x 0,8 m stort i anslutning till ett elskåp på gatans norra sida. Schakten grävdes ner till ca 0,8 m djup. I det norra schaktet iaktogs endast recenta schaktfyllningar. I det södra schaktet framkom ett mindre parti med bevarade kulturlager, under 0,3 m bärlager, i schaktväggen ut mot gatan. Ett sandlager kan möjligen vara spår efter en äldre gatunivå. Förundersökningen visar att det finns bevarade medeltida och/eller tidigmoderna lämningar i denna del av Ågatan.

Ann-Charlott Feldt

1:e antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 64F 7d SO, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

I samband med ledningsdragning vid Ågatan 42 i Linköping utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Schakt öppnades på Ågatans båda sidor, invid Linghallen på gatans södra sida och i anslutning till ett elskåp på gatans norra sida. Sammanlagt berörde schaktningen ca 4 m².

Den arkeologiska förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Utsikt Nät AB, vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för den arkeologiska förundersökningen och rapportarbetet var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Undersökningsområdet är beläget i Linköpings innerstad, i den västra delen av det medeltida stadsområdet (RAÄ 153). Ågatan övergår i Hunnebergsgatan strax väster om ledningsschaktet. Såväl Ågatan som Hunnebergsgatan tillhör stadens medeltida gatunät och gatan utgjorde stadens utfart mot Hunnebergs by och vidare mot Vreta

kloster och den östgötska bergslagen. Öster och sydöst om undersökningsområdet finns domkyrkan med sin kyrkogård.

Det södra schaktet ansluter direkt till det gamla gymnastikhuset (RAÄ 164), Linghallen, vilket förklarades som byggnadsminne 1979 efter att under 1970-talet hotats av rivning. Gymnastikhuset ritades av Rudolf Ström på Ingenjörbyrå i Linköping och är ett av de äldsta gymnastikhus som varit i bruk in på 2010-talet. Det uppfördes 1881 i tegel med putsade partier och med den svenska gymnastikens fader Per Henrik Ling blickande ner från en porttrelief över ingången.

Norr om schakten finns Konsistoriehuset som sedan 1993 rymmer Linköpings stiftskansli. Byggnaden uppfördes 1827-1830 på grunden till ett medeltida hus. Under byggnaden finns än idag en medeltida källare och på gårdsplanen en övertäckt brunn. Under perioden 1830 till 1864 användes byggnaden av Linköpings gymnasium. Därefter huserade Linköpings stifts- och landsbibliotek där. År 1975 flyttade domkapitlet in i byggnaden. Konsistoriehuset ingår i det statliga byggnadsminnet RAÄ 149 som även omfattar Biskopsgården och Sysloman-

Figur 3. Det aktuella partiet av Ågatan sett från öster med de igenlagda schakten fortfarande synliga på gatans båda sidor och med Linghallen till vänster i bild. Foto Ann-Charlott Feldt, Östergötlands museum.

gården öster därom. Även på dessa tomter finns bevarade medeltida byggnader. Gårdarna är belägna inom den del av medeltidsstaden där byggnader kopplade till domkyrkan och stiftet varit belägna (Tagesson 2002).

Enligt en långlivad tradition ska Linköpings medeltida franciskanerkonvent, grundat 1287, har varit placerat strax norr om domkyrkan på platsen för den nuvarande biskopsgården (se t ex Tagesson 1989). Senare års forskning har pekat på att franciskanerkonventet istället låg söder om staden (Tagesson 2002). På platsen för biskopsgården fanns sannolikt istället den från de historiska källorna kända Bredgården, som ska ha legat norr om domkyrkan. Bredgården omtalas i dokument första gången 1351 då den köptes av riddaren Rörik Bonde. Bo Jonsson Grip köpte gården 1367 för att 1370 skänka den till kantorstjänsten vid domkyrkan (Ridderstad 1958, Tagesson 2002).

Tidigare undersökningar i närområdet

Flera arkeologiska undersökningar har bedrivits i närområdet och samband dessa har ett antal, nu försvunna, byggnader påvisats.

Söder om Lingshallen, i kv Artemis 11, har murrester efter en nedbrunnen byggnad påträffats i samband med kabelschaktning 1995 (Björkhager & Magnusson 2008:10). Lämningar efter byggnader påträffades åter vid schaktningar för en gång- och cykelväg till biblioteket år 2000. Lämningarna daterades då till perioden 970-1210 e Kr vid 2σ. I samband med bygget av det nya biblioteket genomfördes en arkeologisk undersökning där bl a stolphål hörande till stadens plank från tidigmodern tid, kulturlager, odlingslämningar som t ex spadtag samt stenläggningar undersöktes (Björkhager & Magnusson 2008:14ff).

Ett stort antal undersökningar har berört tomterna norr om Ågatan, särskilt Biskopsgården. Den mest omfattande undersökningen utfördes 1960-1963 och var ett forskningsprojekt för att undersöka de förmodade lämningarna efter Linköpings franciskanerkonvent (Tagesson 1989, Feldt & Jonsson 2005). Mindre undersökningar för såväl forskning som andra ingrepp har även gjorts på biskopsgården (Lövstrand 1975, Tagesson 1991, Feldt 2005a och 2012), liksom byggnadsarkeologiska undersökningar (Feldt 1998 och 2005b).

Ytterligare en undersökning av byggnadslämningar som kan kopplas till den medeltida Bredgården genomfördes våren 2003 i Rosengången och Konsistoriehusets trädgård (Feldt 2003). Enstaka äldre skärvor av importerat svartgods, s k östersjökeramik, har påträffats såväl vid undersökningen i Rosengången som vid tidigare undersökningar i området (Feldt 2003, Tagesson 1989).

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen, vilken utfördes i form av en schaktningsövervakning, var att tillse att fast fornlämning i form av byggnadslämningar och kulturlager berördes så lite som möjligt av det planerade arbetet. Fast fornlämning som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras.

Resultatet av den arkeologiska förundersökningen ska tillsammans med tidigare dokumentation bidra till att klargöra områdets historia. Det ska även kunna ligga till grund för en bedömning av områdets kunskapspotential samt användas som ett fullgott underlagsmaterial i en fortsatt besluts- och planeringsprocess.

Nedanstående frågeställningar skulle särskilt beaktas vid förundersökningen:

- Kan äldre gatunivåer spåras och om så är fallet dateras?
- Finns det spår efter medeltida och/eller tidigmodern bebyggelse i anslutning till gatan?

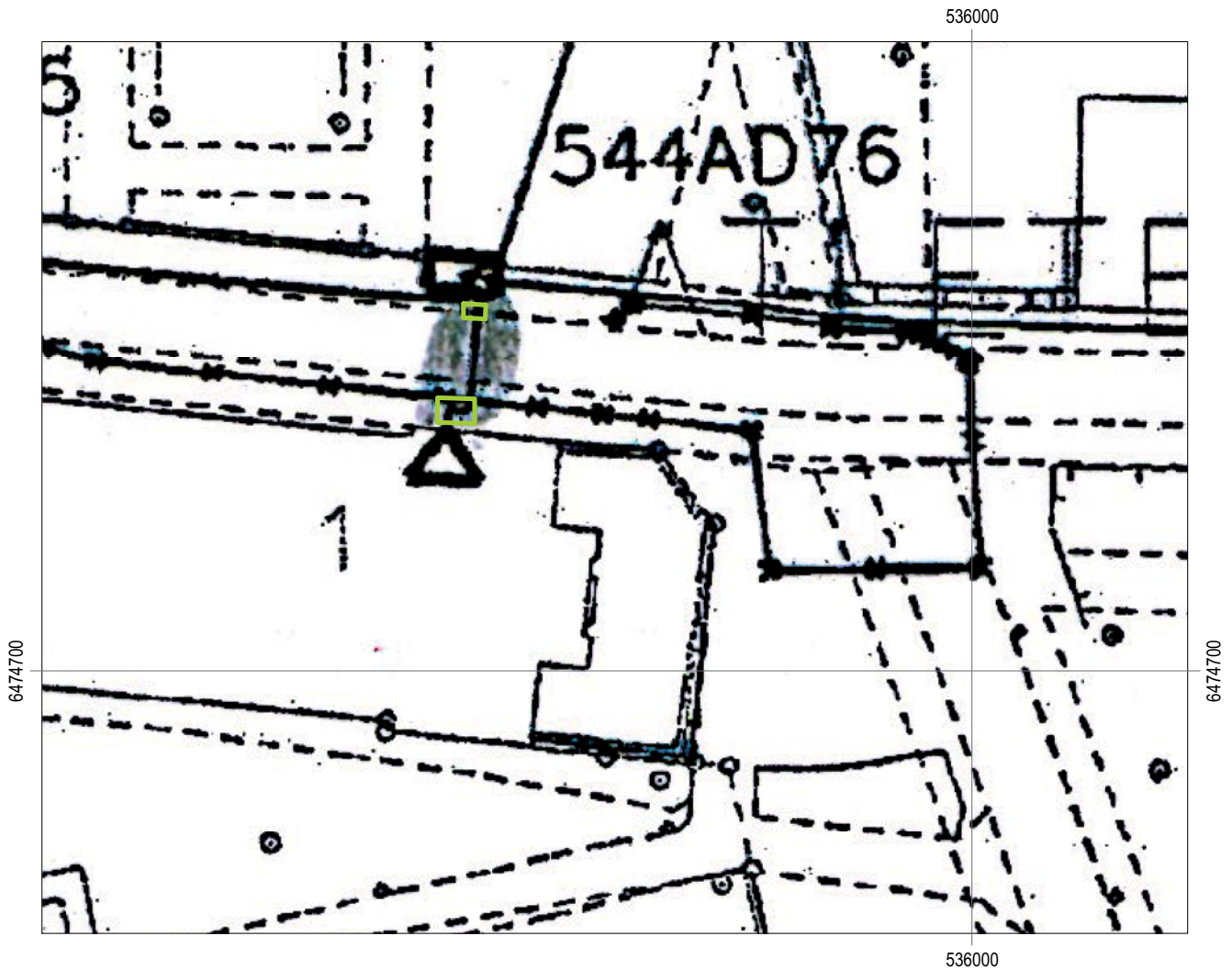
Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i form av en schaktningsövervakning i samband med att ändarna på ett tidigare nedlagt kabelrör söktes fram på gatans båda sidor. Schaktet grävdes med maskin och spade under arkeologiskt överinseende ner till dess att det befintliga kabelrörets ändar påträffades. En schaktprofil rensades fram för hand och dokumenterades med ritning i skala 1:20. Schakten dokumenterades på en översiktsplan och genom digital fotografering. Inga föremål togs tillvara.

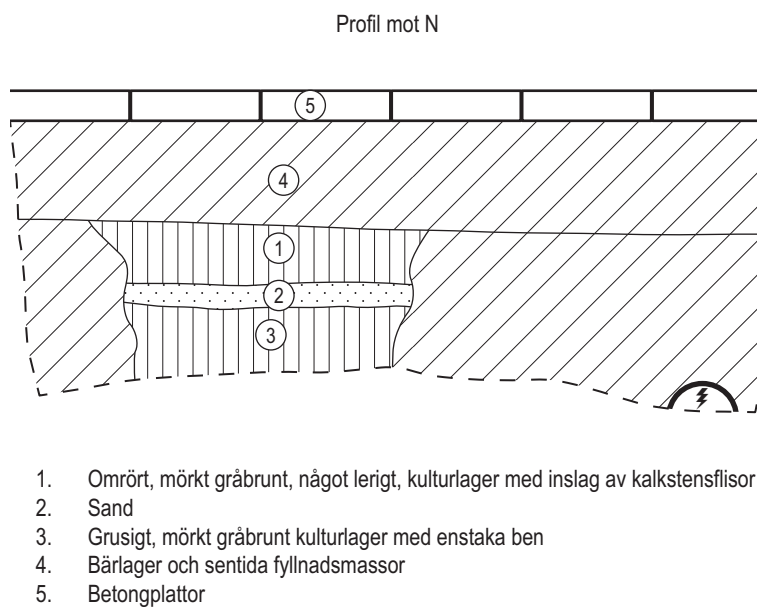
Resultat och tolkning

Schaktet på Ågatans norra sida grävdes i direkt anslutning till ett befintligt kabelskåp. Schaktet var ca 1,2 x 0,8 m stort och 0,8 m djupt. Endast sentida fyllnadsmassor berördes i detta schakt.

Schaktet på Ågatans södra sida grävdes längs med Lingshallens vägg. Det var ca 2,0 x 1,5 m stort och 0,7-0,9 m djupt. Till största delen berördes endast sentida fyllnadsmassor men på ett mindre parti vid norra schaktväggen fanns bevarade kulturlager som fortsatte ut i gatan. Kulturlagren uppträdde under ett ca 0,3 m tjockt bärlager och den framschaktade sekvensen utgjordes av tre olika lager. Dessa bestod överst av ett omrört kulturlager, därunder ett sandlager och underst ett grusigt kulturlager med enstaka ben. Sandlagret kan möjligen vara spår efter en äldre gatunivå. Bland benen påträffades en bit av ett rörben som sannolikt tillhört en människa. Samtliga ben återbegravdes i schaktet. Inga andra föremål eller annat daterande material påträffades.

Figur 4. Plan över de båda schakten. Skala 1:400 (Underlaget från Utsikt Nät AB).

Figur 5. Profilritning som visar lagerföljden i det södra schaktets norra schaktvägg. Skala 1:20.

Då schakten inte grävdes ner i den naturliga undergrunden är det oklart hur tjocka kulturlagren i området är. Förundersökningen visar dock att det finns bevarade medeltida och tidigmoderna lämningar i denna del av Ågatan.

Referenser

- Björkhager V & Magnusson M. 2008. *Kvarteret Artemis. Åtta undersökningar i det medeltida Linköpings utkant.* Arkeologiska undersökningar. Kv Artemis 11 och 12, Östgötagatan och Barfotegatan, Linköping, Östergötland. Rapport 2008:38, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 1998. *Ett senmedeltida stenhus i innerstaden.* Byggnadsarkeologisk undersökning, Biskopsgården, RAÄ 149, kv Aposteln 2, Linköping, Arbetsmaterial och rapportmanus, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2003. *Medeltida murar mellan biskopsgård och domkapitel.* Arkeologisk förundersökning, Rosengången, RAÄ 153, Linköping, Arbetsmaterial och rapportmanus, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2005a. *Biskopsgårdens medeltida källare – inför ombyggnad av en uteplats,* Arkeologisk förundersökning, kv Aposteln 2, RAÄ 149, Linköping, Rapport 2005:77, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2005b. *Medeltida hus och källare på Biskopsgården.* Byggnadsarkeologisk undersökning, kv Aposteln 2, RAÄ 149, Linköping, Arbetsmaterial och rapportmanus, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2012. *Biskopsgårdens nya flaggstång,* Arkeologisk förundersökning, kv Aposteln 2, RAÄ 149, Linköping, Rapport 2012:2, Östergötlands museum.
- Feldt A-C. & Jonsson K. 2005. Ett nygamalt myntfynd från Linköping. *Myntstudier. Mynttidskriften på Internet. Nr 2005:2 – juni.* www.numismatiska-forskningsgruppen.se.se
- Ridderstad E. (red) 1958. *Linköpings klosterområde. Bebyggelse invid Ågatan under och efter medeltiden.* Linköping
- Tagesson G. 1989. *Arkeologisk undersökning 1960-63, Kv Aposteln 2 och Abdsalon 1, Linköpings stad, Östergötland,* Rapport Östergötlands länsmuseum.
- Tagesson G. 1991. *Kv Aposteln 2.* Arkeologisk undersökning. Linköpings stad, Östergötland, Rapport. Arkivhandling. Östergötlands länsmuseum.
- Tagesson G. 2002. *Biskop och Stad – aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping.* Lund Studies in Medieval Archaeology 30. Stockholm.

Tekniska uppgifter

Område	Ågatan 42
Stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 153 och 164
Ekonomiska kartans blad	085 57 (8F 5h LINKÖPING)
Digitala fastighetskartan blad	64F 7d SO
Koordinater (n/e)	6474718/535970
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslut	2012-04-26
Länsstyrelsens handläggare	Magnus Reuterdahl
Länsstyrelsens dnr	431-2849-12
Länsmuseets dnr	174/12
Länsmuseets kontonummer	531378
Uppdragsgivare	Utsikt Nät AB
Kostnadsansvarig	Utsikt Nät AB
Projektledare	Ann-Charlott Feldt
Personal	-
Fältarbetstid	2012-05-07
Undersökt yta	ca 4 m ² / 3,2 m ³
Fynd	-
Foto	Digitala bilder
Analys	-
Grafik	Ann-Charlott Feldt
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2012:22 © Östergötlands museum

I samband med ledningsdragning vid Ågatan 42 i Linköping utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Två schakt öppnades, ett på Ågatans södra sida i anslutning till Lingshallen och ett i anslutning till ett elskåp på gatans norra sida. I det norra schaktet iakttogs endast recenta schaktfyllningar. I det södra schaktet framkom ett mindre parti med bevarade kulturlager. Ett sandlager kan möjligen vara spår efter en äldre gatunivå.